

15. desember 2020

INNSPILL TIL OPPSTARTSMELDING MULIG NASJONALPARK ØSTMARKA

Friluftsrådenes Landsforbund (FL) viser til oppstartsmeldinga og takker for muligheten til å gi innspill til denne. Oppretting av en slik bynær nasjonalpark er nytt i Norge, og reiser en rekke viktige prinsipielle problemstillinger. Det er derfor naturlig for oss å gi innspill til oppstartsmeldinga. Det er imidlertid vårt medlemsfriluftsråd, Oslo og Omland Friluftsråd, som i detalj kjenner området og friluftslivsbruken, og som vil være den naturlige samarbeidspart for Fylkesmannen fra vår side i det videre arbeidet.

FL har følgende seks hovedpunkter:

1. Forhold til FNs bærekraftsmål

FL mener at alle større tiltak må vurderes i forhold Norges oppfølging av FNs bærekraftsmål. Det mener vi er relevant ved en så betydningsfull sak som vurdering av bynær nasjonalpark i Østmarka, og vil peke på bærekraftsmål 3 god helse, 4 god utdanning, 11 bærekraftige byer og samfunn, 13 stoppe klimaendringene og 15 liv på land, som særlig relevante.

2. Markagrensas status må ikke svekkes

For friluftslivet er markagrensa, som fastsetter en varig byggegrense, den viktigste grense og bestemmelse for å sikre hele Marka som friluftslivsområde for byens befolkning og tilreisende. Det er svært viktig at argumentasjonen for en nasjonalpark verken direkte eller indirekte bidrar til å svekke status til markagrensa. Argumentasjon om at det trengs en nasjonalpark for å varige sikre disse friluftslivsområdene i Østmarka, kan utilsikta gi inntrykk av at Markaloven med markagrensa ikke er et tilstrekkelig vern mot nedbygging.

3. Konsekvensene for friluftsliv må utredes

Det er fastslått at Østmarkas betydning som friluftslivsområde er en viktig forutsetning for arbeidet. Videre regner en med at det skal foretas flere utredninger av viktige tema, men vi kan ikke se at friluftsliv er blant de som listes opp her. **FL mener bestemt at det må foretas en faglig utredning av betydningen for friluftsliv ved eventuell oppretting av Østmarka nasjonalpark.**

Blant aktuelle tema for en slik utredning er:

- Betydning for naturopplevelse og andre kvaliteter ved friluftsliv.

- Friluftslivets behov for mulighet for tilrettelegging og arrangement for å opprettholde og styrke tilbudet.
- Konsekvenser av mulige restriksjoner på vedlikehold og nyanlegg av tilretteleggingstiltak for friluftsliv, som stier, skiløyper, turruter, rasteplasser, gapahuker m.v.

Studie av friluftsliv blant barn og unge i Oslo (NIH 2020) viser store utfordringer i forhold til å gi alle barn og unge et godt friluftslivstilbud, og at det er betydelige og systematiske forskjeller mellom ungdommenes deltakelse i friluftsliv ut fra sosioøkonomisk og kulturell bakgrunnen. Disse utfordringene er det særlig viktig at vurderes i relasjon til mulig nasjonalpark med de rammer og restriksjoner nasjonalparkforskrift setter. FL vil særlig ta opp behovet for at deler av turvegnettet og annen tilrettelegging gjøres universelt utforma, og ber om at dette aspektet vurderes særskilt i forhold verneforskriften.

En nasjonalpark vil være en turistattraksjon, og det kreves derfor særskilt tilrettelegging og informasjon av hensyn til turister. Det bør gjøres vurderinger av hvordan det påvirker friluftsliv for innbyggerne i Oslo; - hva er tiltak som kommer alle grupper til gode? – er det tiltak som vil virke fremmedgjørende for daglig bruk fra innbyggerne?

4. Folkehelsekonsekvensene må utredes og vektlegges

Det er betydelige folkehelse- og andre levekårsutfordringer i bydeler som grenser til eller ligger nær Østmarka. Ungdom i disse bydelene utøver mindre friluftsliv enn ungdom i andre bydeler (NIH 2020). Det må være en viktig oppgave å legge til rette for økt friluftsliv og bruk av Østmarka for folk i de bydelene som har Østmarka som «sin» mark. Østmarka er antakelig det «anlegget» som brukes mest og har størst betydning for fysisk aktivitet i disse bydelene. Aktivitet omfatter i vår forståelse hele spekteret med rolige rusleturer, lek, friluftsliv, trening og naturbaserte idretter. For å opprettholde og øke aktivitetsnivået i denne delen av Oslo, trengs det tilrettelegging og stimulering til bruk av Østmarka. Bruk av marka betyr mye for både psykisk og fysisk helse, og marka er en viktig arena for mestring, læring, sosial kontakt og inkludering. Det er viktig at Østmarkas betydning for folkehelse utredes, og at konsekvensene for folkehelsen av en nasjonalpark vurderes. Formålet med Markaloven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Siden idrett normalt ikke er en del av formålet i en nasjonalpark, må mulige begrensinger på de naturbaserte idrettene i Østmarka vurderes spesielt og vektlegges, både ut fra egenverdien til disse idrettene og ut fra den samfunnsmessige folkehelsebetydningen. Vil oppretting av en nasjonalpark stimulere til økt bruk og åpne for bedre tilrettelegging eller vil verneforskriften begrense mulighetene for tilrettelegging og organisert aktivitet?

5. Best ivaretaking av naturmangfold primær oppgave

Områdevern er et viktig virkemiddel for å ivareta naturmangfold. Områder vernes som nasjonalpark for å ivareta større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep. Viktige grep for å ivareta naturmangfoldet i Østmarka er allerede tatt gjennom fastsetting av markagrensa, oppretting av naturreservat og særskilt vern som friluftslivsområder etter

markaloven. De naturfaglige utredninger som skal gjøres, må vise at naturmangfold ivaretas ytterligere og bedre ved oppretting av nasjonalpark. Vi ser at delområder med tyngre naturinngrep, og premissen om at vern av skog på privat grunn skal skje gjennom frivillig vern, skaper utfordringer. En risikerer et fragmentert verneområde og at noen av de viktigste områdene for naturmangfold ikke innlemmes. FL mener det i utredninga også må vurderes om andre verneformer enn oppretting av nasjonalpark kan ivareta naturmangfoldet like godt, og uten tilsvarende mulige negative konsekvenser for deler av friluftslivet og folkehelse.

Vi vil særlig peke på landskapsvernområder, enten aleine eller i kombinasjon med naturreservat der det er særlig behov for å ivareta naturtyper og/eller arter. Intuitivt passer omtalen av de verdien en vil ivareta godt med beskrivelsen i naturmangfoldloven av landskapsvernområder: «Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.» Vi oppfatter det slik at skogsdrift vil kunne foregå i et landskapsvernområde, men at en kan sette rammer for skogbrukstiltakene slik at økologiske, kulturelle og opplevelsesmessige verdier ivaretas. Det vil være et viktig utviklingsarbeid til supplement for verneformer som forbyr all skogsdrift, som også kan ha betydning for utvikling av mer bærekraftig skogbruk generelt.

6. Oppretting av nasjonalpark må brukes offensivt til informasjon

Avslutningsvis vil FL understreke at vi ser mange positive og viktige argumenter for oppretting av en bynær nasjonalpark i Oslomarka. Vi er imidlertid, som det framgår av ovenstående momenter, opptatt av at eventuell beslutning om oppretting av nasjonalpark må være godt faglig fundamentert og at mulige negative virkninger for friluftsliv og folkehelse må være vurdert. For vår støtte til oppretting av nasjonalpark er det avgjørende at folks muligheter til bruk av Østmarka fremmes, og ikke på noen måte svekkes eller vanskeliggjøres. Vi mener også at det må være en forutsetning at en bruker ressurser på et nasjonalparksenter og andre informasjonstiltak slik at nasjonalparken bidrar til økt forståelse for betydningen av naturmangfold og friluftsliv generelt, og for disse verdiene i Østmarka spesielt.

Vennlig hilsen

Friluftsrådenes Landsforbund

Morten Dåsnes

Daglig leder

Kopi: Oslo og Omland Friluftsråd